

Из црквенога права и црквене праксе.

Пише Т. Алагић професор богосл. на Рељеву.

(Наставак.)

V.

О тајни свештенства.

Свештенство је тајна, у којој правилно изабрани, преко архијереја, који полаже руке на њега и чита сходну молитву, добија благодат св. Духа, да може свршивати тајне и пасти стадо Христово. — Као што се из овога појма види, тајна свештенства представља нам двије стране: спољашњу и унутрашњу.

Спољашња страна огледа се у полагању руку и читању сходне молитве. Полагање руку важило је још у староме завјету, као символ благослова и предавања власти од Бога дане — другоме. (Бит. или књ. пост. 48. 14—16.; број 27. 23.; поновљ. зак. 35. 9.). — У хришћанској цркви од самога почетка полагање руку сачињава неопходни лик тајне свештенства. Апостоли, добивши власт од свога божанственога учитеља, Исуса Христа, предавали су је својим прејемницима полагањем руку на њих (дј. ап. 6. 6.; 13. 3.; 14. 23.); а наслједници апостолске части и власти — епископи, по примјеру апостолскоме, давали су свештенство изабранима и испитанима, у своје вријеме, полагањем руку на њих. (1. Тим. 4. 14; 5. 22.; 2. Тим. 1. 6.).

Унутрашњу страну тајне свештенства саставља благодат св. Духа. Свето писмо, говорећи о изабранима за свештеничку службу, свје-

дочи, да су исти полагањем руку примили св. Духа (дј. ап. 6. 10.; 2. Еф. 3. 2.; 1. Тим. 4. 14.; 2. Тим. 1. 6.).

Свето писмо и правила свете православне цркве уче, да се лице, које жели ступити у свештенички чин, мора претходно спремити и испитати (1. Тим. 5. 22.; Гал. 6. 4. 5.; сард. саб. пр. 10.; прводр. пр. 17.; I. вас. саб. пр. 9.; Кир. алекс. пр. 4.; Теоф. алекс. пр. 7.). — Руке скоро не међи на никога, нити пристај у туђе гријехе, пише божанствени Павле своме вазљубљеноме ученику и другу Тимотеју, еп. ефескоме, желећи тијем сачувати Христову цркву од недостојних служитеља, и онога, који подјељује свештенство од туђијех гријехâ. — У прва три вијека не могуће бијаше Христовој цркви, ушљед њезинога скученога положаја у тадашњему поганском свијету, тачно означити све оне услове, под којима могаше неко примити на себе дужност свештеничку; нити потанко одредити правила владања, које би скроз одговарало овоме позиву. Код светијех отаца налазимо само нека кратка упутства, и то такова, која се односе само на неке дијелове пастирске службе, но која одишу очинском бригом и топлим љубављу спрам стада Христова. Таковијех савјета и поука налазимо у посланицама, које су управљали на поједине црквене општине, или на поједина лица: Игњатије богоносац, епископ антиохијски († 107.), Климент, трећи еп. римски (92—101.), Поли-

www.цари, еп. смирнијски († 167.) и Кипријан еп. картагински († 258.).

Са четвртим вијеком настају боља времена и повољније околности за унутрашњи развитак и спољашње устројство црквеног живота. На васељенским и помјесним саборима издани су позитивни црквени закони, које ми канонима или правилима зовемо, који се односе на разне гране црквеног устројства. Многи, од тих закона прописују услове, под којима може неко примити свештенство, и излажу права и обвезе свештенослужитеља на основу божјега слова и практиве апостолске цркве. — Св. оци и учитељи црквени стали су полагати та правила за основ практиви црквеној и развијати из њих идеју пастирске службе. Међу овима највидније мјесто заузимају: Св. Григорије богослов, св. Амвросије медијолански, св. Јован Златоусти, бл. Јероним и св. Григорије двојеслов.

Св. Григорије богослов, патријарх цариградски († 391.) високо цијенећи сан свештенички, учи, да се нико не прима ове дужности без претходне спреме, имајући своју сопствену корист само пред очима. Боље се учити, говори он, него ли незнајући сам, учити другога.

Указујући на дужности свештеничке, особито упућује на проповијед слова божјега, на лијечење душевних немоћи пастве своје, и на заштиту св. истине против непријатеља Христове цркве. А да се могу испунити ове дужности, потребно је, говори, осим благочастивости, још и теоретичка, научна спрема.

Св. Амвросије, еп. медијолански (милански 397.), поставши по жељи народа ненадно епископом, осјетио је био оне неугодности, које може имати свештеник, који није довољно спремљен за свој позив, те је за то обраћао особиту пажњу на васпитање овијех младијех људи, које је одабрао био за пастирску службу. То свједочи његово дјело у три књиге, које носи наслов: О дужностима свештенослужитеља, и у коме даје практичку поуку служитељима црквенима и износи им примјере дјеловања старо — и новозавјетнијех праведника. За основ сваке дужности узима он ове четири добродјетељи: мудрост, справедљивост, одважност и умјереност.

Св. Јован Златоусти, патријарх цариградски († 407.). Бјеше најприје ђакон у Антијохији (380—386.), и кад му понудише вишу пастирску службу, знајући за одговорност, која је с том службом скопчана, желио је избјећи овоме позиву, а да оправда себе, написао је шест књига „о свештенству“, у форми разговора са неким другом својијем Василијем. У овоме своме дјелу описује Златоусти високо достојанство, али и велику трудност пастирске

службе. Између осталог говори, да достојанство кандидата свештеничкога не зависи од његовијех спољашњијех заслуга, и не толико од његовога благочашћа. Знадем ја многе — пише овај знаменити јерарх црквени — који су се подвизавали цијело вријеме и мучили себе постом; кад су били у самоћи и размишљавали о себи, угађали Богу и сваки дан успјевали у љубомудрију, а кад су дошли у народ и дужни били исправљати незнање његово, једни су се од њих већ при самоме почетку показали неспособни, а други су остали код куће и одбацивши пређашњи начин живота, сасвим су се искварили, те тако никакве користи нијесу другима учинили. — Ако је когод, шта више, провео сав свој живот у нижој служби и у њојзи остарио, ја га не сматрам још достојна за вишу службу, због тога само, што је остарио у служби. (Петрогр. 1872. књ. 3. стр. 55.).

И тако онај, који рукополаже, дужан је добро испитати онога, кога рукополаже, а и овај треба прије сам себе, да испита (књ. 3. стр. 76.). По учењу Златостовом, свештеник треба бити образован човјек, треба знати св. писмо, тврд бити у догматима своје вјере, и кадар бити сваку туђинску навалу одбити. Јер незнање једнога човјека, говори Златоуст, многе доводи до погибели (књ. 3. стр. 90—91.).

Блажени Јероним у своме спису „о животу клирика и свештеника“, написаном око 393. год. устаје против некијех недостатака западнога свештенства, и даје свештенослужитељима лијепе практичке напутке с намјером, да ови достојније врше своју пастирску службу. Клирик, посветивши себе на службу цркви Христовој, говори бл. Јероним, дужан је прије свега знати значење свога имена, грчка ријеч клирос значи нашљедство. Клирици називају се тако или по томе, што су нашљедство господње, или по томе, што је сам Господ нашљедство или дио њихов. (Нечаев. Практ. руков. 2 изд. § 33.).

Св. Григорије двојеслов, епископ римски († 664.) у своме спису: Правило пастирско, кога је написао у одговор Јовану, епископу равенскоме, кад га је овај прекорно за то, што се је Григорио хтјео уклонити од пастирскога служења, описује важност и трудност службе свештеничке. Већ у првоме дијелу тога свога списа у наслову прве главе говори: Незналице, да се неусуђују примати на себе звање пастирско; и за тијем продужава: Нико на свијету не прима на себе, да учи другога, каквоме знању, непознавши га прије сам. Григорија двојеслова

зову на западу Григоријем великијем. Двојесловом звали су га на истоку, по томе, што је између осталог, написао и 4 књиге о чудесима и животу италијских отаца и о бесмрћу душе, и то у облику разговора, двојесловија, или грчки, дијалога, са неким Петром ђаконом. (Цркв. истор. Инок. изд. 7. д. 1. стр. 317.; предговор на прав. наст. у преводу од Д. Подгурскога, Кијев 1872.). — То је онај Григорије, што је на писмено изложио литурђију пређеосвећених дарова, коју је научио, бавећи се неко вријеме у Цариграду. (Јежедневное Богослужение од проте Јахонтова Петрогр. 1879. стр. 79.).

Сви услови, које је црква ставила ономе, који хоће, да буде свештеник, односе се, или на његово умно стање, или на морално, или на физичко, или најпошље на друштвено и породично.

1. Црква иште, да буде дотични кандидат свештенства dostatно образован, снажан за проповијед слова божјега, вјешт у вршењу св. тајна, у правилном поимању смисла св. писма, како би у стању био и другога научити здравоме учењу, а изобличити оне, који се противе (Титу 1. 9.; прав. испов. дио 1. одг. 110.). Тако исто и знаће црквених правила, која се односе на његове службене обвезе (VII. вас. саб. пр. 2.). За то је и одредила, да се кандидат претходно испита (карт. пр. 25.; VII. вас. пр. 2.; Теоф. алекс. пр. 7.), и да се не посвећује онај, који је скоро крштен, јер га треба испитати у вјери и владању (I. вас. саб. пр. 2.; 1. Тим. 3. 6.; ап. пр. 80.; анк. 12.; Вас. вел. 20.).

2. Црква захтјева, да је кандидат познат са свога доброга владања (I. вас. саб. пр. 9.; лаод. 12.; Вас. вел. 89.; Кир. алекс. 4.; прав. испов. д. 1. одг. 110.). Не смију се у свештенство примати они, који су у хрђавоме гласу (ап. пр. 61.; I. вас. пр. 10.); који се баве срамним и ниским занатом; који су починили какав злочин, било у црквеном или грађанском друштву; који су учинили какво гнусно дјело (вел. требник пр. 186.). — Потанко ређање моралних својстава, која се ишту за пастирску службу, налази се у посланицама апостола Павла к' Тимотеју и Титу.

3. Како зрелост умна, тврда вјера и морална снага много зависе од узраста и развитка тјелеснога, то је црква поставила услове и односно физичке способности кандидата свештеничкога. Потпуно тјелесно здравље захтјева већ трудна пастирска дужност. По закону Мојсеовом ступали су Левити у службу, кад су навршили 30 год. (Број 4. 3. 8. 24. 25.). Та је година била обична година ступања у јавну службу. — У хришћанској цркви већ у почетку 4. вијека бјеху прописане године за поједине свештенослужитеље. Тако за ђакона 25, презвитера 30, полуђакона 20, ђаконису 40, пи-

јевце и чаце и мање од 20 година (VI. вас. пр. 14. 15.; IV. вас. саб. пр. 15.; неок. пр. 11.; картаг. пр. 22.). За епископа нијесу у правилима нигдје изрично наведене године. Ако узмемо ону разлику, која постоји између осталијех степена јерархичкијех, онда би дошли до броја 35. — У апостолским установама (књ. 2. гл. 1.) стоји, да се епископ не смије рукополагати прије 50 год., осим, ако изабрано лице особити дар показује. Закон грчкога цара Јустинијана (527—565.) забрањује рукополагати за епископа прије 35 или најмање 30 година. Но било их је, који су се и у млађим години нама удостојили били сана епископскога; као: Тимотеј еп. ефески и Дамас еп. магнезијански, од којих првога св. ап. Павле (1. Тим. 4. 12.), а другога св. Игњатије богоносац у својој посланици к' магнесцима, назива младићем. Млади епископи били су св. Григорије неокесаријски и св. Атанасије александријски (Нечаев § 64.).

Правила, која прописују године старости за нека звања у црквеној јерархији створена су без сумње према тадашњима културним и историјским приликама. Она страшна гоњења и мучења за вјеру, бјеху повод, да су многи почели одрицати се вјере, или се колебати у њојзи. С тога је црква и захтијевала зрелији узраст, у коме је наравно зрелије и промишљавање о своме позиву; и сва могућност сталности у вјери. Но данас нијесу те прилике, да се дотична правила црквена морају безусловно примјењивати на праксу црквену. Данашње културно и просвјетно стање у опће, имаде ту способност да у краћем времену оспособи чо-вјека за јаван рад.

Што се тиче другијех физичкијех својстава, црква, која гледа највише на унутарње савршенство човјеково, (ап. пр. 77.) ипак жели, да свештеник нема таковога недостатка тјелеснога, који би му могао пријечити свршивање разних свештеничких радња, или, који би привлачио пажњу вијерних на себе. Глухога или слијепога није слободно рукополагати, нити такви могу вршити какву црквену радњу (ап. пр. 78.). Исто тако и ушкопљеника, ако се т. ј. сам и добровољно ушкопио (ап. пр. 21—24.; I. вас. саб. пр. 1.).

4. Црква даје свештенство свакоме достојноме лицу, било оно, ма из кога сталеза. Она се поводи по примјеру старозавјетне цркве, у којој је било одређено нарочито племе за свештенике; она не пита је ли дотични син свештенички или није (ап. пр. 76. и VI. вас. саб. пр. 33), само налаже, да сваки мора провести неко вријеме у звању чаца, ђакона и презвитера (сард. саб. пр. 10.). — Односно породичнијех одношаја некога лица, одређује црква као што шљеди: Не смије се рукоположити онај, који се је пошље крштења два пута

женио, или је суложницу држао, или је узео удовицу, или пуштеницу (ап. пр. 17.), или блудницу, или ропкињу, или глумицу (ап. пр. 18.; ср. Левит 21. 7. 13. 14.; VI. вас. саб. пр. 3.; неок. пр. 8.; Тум. Зонарино на ап. пр. 18.), двије сестре, кћер брата или сестре (ап. пр. 19.), или тетку (тум. Валсамоново ап. пр. 19), матер свога кумчета (VI. вас. саб. пр. 53.), своју братучеду, или отац и син, матер и кћер, или два брата двије сестре и т. д. — до 4. степена укључно (види трулскога или 6. вас. саб. пр. 54.). Ако је когод по незнању ступио у такав брак, тада му се ускраћује свршивати богослужење (VI. вас. саб. пр. 26.; ср. неок. саб. пр. 8.; Вас. вел. 27.).

Ако дотични није ожењен, а хоће, да се жени, мора то чинити прије рукоположења, и то са безпријекорном православном дјевојком, јер његови укућани морају бити сви православни, шта више и дјеца његова морају ступати у брак само са православнима (карт. саб. пр. 26.; лаод. саб. пр. 10.; IV. вас. саб. пр. 14.; VI. вас. 3. 12. 26.; Вас. вел. 12. 27.). — Како св. писмо високо цијени хришћански брак, у коме муж и жена сачињавају једно тијело (Еф. 5. 21.: ср. Бит. 2. 24.; 1. кор. 6. 16.), а апостол Павле представља породицу хришћанског свештеника, обрасцем моралнога живота (1. Тим. 3. 2—5.; 7. 11.), то црква на основу тога и ушљед своје практичке потребе, жели, да је и жена свештеникова узорна владања, и пријети ономе свештенику одлучењем, који би продужио живот са женом, која је пала у прељубу (неок. саб. пр. 8.; тум. Валсамоново на ап. пр. 18.).

Како други брак у хришћанској цркви није хваљен био, то долажаху на ту мисао, да дјеца, која потичу из другог, као и она из незаконитог брака, не могу бити посвећена за свештенике. Али црква цариградска одустала је од тога мишљења још у 9. вијеку. Патријарх цариградски Нићифор (806—815.), својим 8. правилом, дозвољава рукополагати лица из другог или из трећег брака, ако су она иначе способна и достојна свештеничкога сана. — У патријархату александријскоме бјеху противна мишљења. Тамо захтијеваху, да патријарх мора бити из првога брака. Но кад год. 1195. изабраше једногласно за патријарха Марка II, и кад овај примјети, да је његов избор незаконит због тога, што он потиче из другог брака, црква александријска не обазрјевши се на то, потврди његов избор. Те исте године обрати се патријарх Марко на знаменитог канонисту Теодора Валсамона, са питањем, да ли дјеца из другог брака, или она суложничка, могу бити рукоположена за свештенике. Валсамон му је одговорио, да дјецу из другог брака не треба искључити од тајне свештенства, пошто је синодална одлука (од 921.), коју је цар

Константин 10. Порфирогенит обнародовао, изједначила други брак са првим. (Др. Јосиф Чижман, чувени бечки канониста, у своје знаменитоме дјелу: „Das Eherecht der orientalischen Kirche“ = Брачно право источне цркве, стр. 416—17.). — Исто тако мишљаху још у 5. вијеку, да се незаконита дјеца не смију рукополагати за свештенике. С тога је и могуће било, да су и неки канонисти дијелили то мишљење, и да је то црква и у самој пракси набљудавала. Али свједоцибе, које се приводе у потврду тога, не само, да су непоуздане, него су дијелом и лажне. (Чижман стр. 702.). Црква је, шта више шљедила ономе опћему начелу, које је изречено у 33. правилу трулскога сабора, да се т. ј. не гледа на поријекло онога, који се прима у клир, већ на то, да ли је он достојан према одредбама, које су изложене у св. правилима. — Валсамон је одговорио на споменуто питање патријарха Марка, да слободној дјецу ропкиња или суложница, није забрањено ступати у клир; јер да се матере само, због блуда казне, али дјеца при томе нити су учинила гријех какав, нити заслужују за то казан. По томе дакле, незаконита дјеца смију ступати у клир, као и остали људи, који имаду способности за то (Др. Јосиф Чижман у горњој дјелу стр. 703.).

5. Православна црква штитила је свагда брак својих свештенослужитеља; шта више пријетила је свргнућем онима епископима (калуђери су тек од 4. вијека почели бивати епископима), презвитерима и ђаконима, који би под изговором побожности хтјео оставити своју жену (ап. пр. 5.; VI. вас. саб. пр. 13.; гангр. саб. пр. 4.; I. вас. пр. 3.; картаг. 3. 4. 70.; уст. ап. књ. 6. гл. 17.). — Али је црква дозвољавала, да се и нежењени могу рукополагати, под тијем условом, да пошље рукоположења не могу захтјевати, да се жене (ап. пр. 26.; VI. вас. пр. 6.; неок. пр. 1.; анк. пр. 10.). Према овоме дешавало се је у пракси црквеној, да су нежењени рукополагани за мирске свештенике. Но ова се пракса губила у оној мјери, у којој је успјевало калуђерство у науци и политици, и чим је оно, користећи се наклоношћу хр. грчко-римских и кашњих свјетских владара, брже крочило највиднијему положају у црквеној јерархији.

Прије неколико мјесеци рукоположио је један епископ пријеко у монархији два свршена богослова и нежењене за мирске свештенике. Један дио прекосавске штампе српске, подигао је био читаву грају против тога чина, подмећући томе архијереју и онакав смјер, у који ми не можемо никако вјеровати. Јер кад се обазрјемо на прошлост његову и ону борбу за светињу црквену и народну, онда му морамо прије одавати дужни пијетет, него ли, заједно са непријатељима, с' једне стране обарати му

углед, а с' друге стране, увеличавати ону мржњу, коју на њега видими и не видими врази излијевају. — С тога ми не пристајемо у подметање исте штампе, нарочито онога дијела њезинога, о коме смо већ и ми овамо увјерени, да му свака, па и најпрљавија рука, пуни ступце разним и најсрамотнијим измишљотинама. — Ми смо прије вољни мислити, да је преосвштени г. еп. Т. Ж. имао, између осталог и ту добру намјеру, да онима благообразнима младићима помогне, како би они, кад већ при данашњим околностима, не могаху поћи пречим путем, на овај начин доспјели до оне величине, која им у будућности намигује. Чин преосв. г. еп. Т. почива без сумње на каноничкоме, пак и на хисторичкоме темељу. Али ми при свем том нијесмо за будућност те праксе, а то са ових разлога:

а) Што код нас постоји установа калуђерства и ако судбина наших архијереја по канонима св. православне цркве, није везана за ову институцију, која имаде онакове услове, које је сама себи, у својим најбољим приликама, створити могла, за књижевни рад и црквену просвјету. Треба је само повратити на канонички њезин живот, и оборити оно, што се тамо јавља, као смијешан контраст (противност) од онога, што сачињава праву подлогу тој установи.

б) Што би се учестаном праксом збиља пошло на суерет целибату (безбрачности), томе големоме споменику људскога притворства и недостојноме пркосу ономе закону, кога је Творац положио у устројству човјечијему.

в) Што, бар на јави, не постоји то, да се нежењени људи баве више науком, дочим фамилијарни живот човјека у опће, а свештеника на по се, смета његовоме духовном развоју, његовој духовној бризи. То је, да се другчије не изразимо, гола софистичка форма, која праве суштине није кадра у себе смјестити. Кад би подобан мотив кретао нашијем мозгом, онда би се морали чудити, од куда толики славни људи на свијету, кад су ожењени! — Од куда специјално у нашим православним црквама они вриједни свештеници, који тако живо раде на књизи, просвјети црквеној и народној! — Од куда она снага књижевна и просвјетна, коју тако јако засвједочава протестантски клир у Њемачкој и Швајцарској, који је махом женат!

Мирскоме свештенику треба дати потпуније образовање, а пошле тога створити му и повољније услове његовога опстанка.

Треба скинути ону крљушт са очију, те добро отворити очи и увјерити се, да је у слободноме и напредном мирскоме свештенству, најбоље јамство за стварни напредак цркве и народа; да је свештенство мирско најјача полуга у црквеноме и народном животу, јер калуђерство већ по канонима није упућено на народ;

оно се у првоме реду брине за спасење своје душе (Дијон. ареоп. о цркв. јерархији књ. 2. гл. 6., еп. Порфирија усп стр. 69.).

Треба према тој важности мирскога свештенства, и према ономе узвишеноме задатку, кога мирско свештенство имаде, ово материјално и тако снабдјети, како оно неће у оној мјери морати бринути се за насušни хљеб, и ушљед свога биједнога материјалнога стања, понизити се до најнижега сталежа у држави. На архијерејима црквенима с' једне стране, и на мирској власти с' друге стране, лежи дуг, да се искреније брину за опстанак свештенства, па ће и свештенство са своје стране моћи савјесније вршити свој задатак у цркви и држави, и неће дозволити, да истанча она морална права веза, која спаја свештенство и народ са својим властима. Прошла су она времена, кад је требало задовољити само владику или кога у црквеној јерархији упливнијега калуђера, у намјери и жељи, да ће ови ућуткати попа, па неће смјети ни бау. Данас је већ свакоме у устима оно: *јејуже мјероју мјерише, возмјеритишја вам.*

Треба и мирскоме свештенику пружити прилику, да и он може доћи до положаја, у коме ће уз бољу и уреднију награду, и он моћи засвједочити своју способност, као и сваки поједини целибатник.

Треба, најпошље, да наши целибатници ону своју ничим не оправдану превласт, ону искључивост, ону величавост и гордост прегоре, те да један пут, права и искрена узајамност, љубав, коју апостол Павле тако топло препоручује (1. кор. гл. 13.), имаде своје право мјесто, јер само тако *будем ушверждени во шомже разумјени и во шојже мисли* (1. кор. 1. 10.).

г) Што они, који се нежењени рукополажу, не постављају се на такову службу, која је скопчана са већим трудом и подвигом; на какву слабу капеланију или парохују, већ на угледнију и бољу парохују. Тијем се потискује фамилијарни свештеник, који исто тако може бити научен и изображен, и одузимље му се прилика, да може изобразити своју дјецу, коју он законито рађа, а хришћански одгаја и тијем више доприноси друштву црквеноме и грађанскоме, него икакав инок на свијету, ма како се он знојио у молитви и размишљавањем о небесним предметима.

д) Што онај, који се нежењен рукополаже, ако је слабуњав, није за трудну пастирску службу, нарочито онђе, гђе треба 3—4 сата ићи преко брда и долина: ако се пак гнушава брака онда постаје јеретик, и као такви одлучује се од заједнице црквене (гангрскога саб. пр. 1. 4. 9. 10. 14. и 21.; ап. пр. 5.).

Колико смо могли чути, неки су се позивали на праксу руске цркве у овоме послу, а неки, да су опет порицали ову праксу тамо.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Познато је, да пракса једне помјесне цркве, није обвезна за друге помјесне цркве; само глас васељенске цркве мора се слушати и томе се повиновати. — Истина је, да се је у руској цркви дозвољавала безбрачност свештенослужитеља све до 15. вијека. То се види из преписке новгородскога архијепскопа Генадија (1485—1505.) са митрополитом Симеоном. Али је та пракса хрђавим плодом уродила. Још при крају 14. вијека опазило се је, да неки безбрачни свештеници раскалашно живе, и тијем дају повода неким јеретицима, да устају против свега свештенства, и да поричу важност њихове свештене радње. Ушљед тога стадоше руски митрополити забрањивати, да се рукополажу нежењени људи. Тај поступак митрополита потврђен је био на саборима: московским 1504.; виленским 1509., и стоглавим 1551. Данашња установа руске цркве од 1869. дозвољава рукополагати за свештеника и ђакона, удовце пошље првога брака, и оне, који изјаве, да су нежењени, и да се не желе никад женити, под тијем условом, ако удовци и неженати немају мање од 40 година, и ако су они добро познати црквеној власти са своје усрдности према цркви и са свога безпријекорнога владања. (Практ. руков. дла свјашченосл. П. Нечаева 2. изд. стр. 78. и 79.).

6. Рукоположење мора бити јавно, у присуству свештенства (Теоф. алекс. пр. 7.). Онај, који се рукополаже мора имати назначено мјесто, и за то мјесто добити од епископа грамату (IV. вас. саб. пр. 6.; картаг. пр. 86. 89.). Епископа рукополажу три или најмање два епископа, а утврђење његово припада дотичном митрополиту (ап. пр. 1.; I. вас. пр. 4.; VII. вас. пр. 3.; антиј. пр. 19. 23.; лаод. пр. 12.; картаг. пр. 49. — види тум. Валсамоново на ап. пр. 1.). Више епископа, или презвитера, или ђакона, није слободно рукополагати на једној литургији; него једнога епископа, једнога презвитера и једнога ђаконе, и то свакога у своје вријеме — епископа пред читањем апостола, презвитера пошље преноса часних дарова, а ђакона пошље молитве: *и да будути милосии...* Полуђакона и чатаца може се посветити и више на једној литургији (ап. пр. 68.; Нов. Скрижал дио 3. § 6.). Епископ и презвитер могу се рукоположити само на савршеној литургији т. ј. на којој се свршава тајна причешћа, а ђакон се може рукоположити и на литургији пређеосвећених дарова, за то, говори Симеон солунски у 56. одговору, што је ђакон само служитељ т. ј. слуга (Нов. Скр. дио 2. § 14.). Презвитере и ђаконе и остале клирике поставља дот. епископ —

дијецезан (ап. пр. 2. и 34.). Који је за новац рукоположен, мора се свргнути, и он и онај, који га је рукоположио; исто тако и онај, који се послужи свјетовним властима, да добије епископију (ап. пр. 29. 30.; Вас. вел. 90.). Не смије један епископ рукополагати ван својих граница, нити туђега клирика, нити у опће у мјестима, која нијесу њему потчињена, осим, ако је позван граматама митрополита или епископа, у чију област он долази (ап. пр. 35.; антиј. саб. пр. 13.). — Ако случајно остане у једној митрополији један епископ са митрополитом, и ако овај епископ на позив митрополитов не дође на сабор, који по жељи народа треба, да изабере и постави новог епископа, нити хоће, да отпише, то митрополит имаде право позвати епископе из сусједне епархије (сард. саб. пр. 6.; Schaguna: Compendium des kanonischen Rechtes, стр. 53.).

Тајна свештенства не понавља се т. ј. два пута не рукополаже се ни један на исти степен; јер се Бог не ће раскајати за своје дарове и звање (Римљ. 11. 29.); јер је у своме првоме образу, Исусу Христу, она свршена била само један пут (Јевр. 3. 2.; 10. 12. 14.). Понавља се само онда, ако је неправилно свршена, и ако је достојно лице, које се рукополаже (ап. пр. 6. 68.; I. вас. 19.; II. вас. 4.; III. вас. 5.; лаод. пр. 8.; картаг. 48.; Вас. вел. 1.).

Рукоположење епископа, презвитера и ђакона — главна три степена црквене јерархије, бива у олтару (ап. пр. 1. 2. 35. I. вас. 4.; III. вас. 8.; VI. вас. 33. 37.; VII. вас. 2. 3.; антиј. 13. 19.; лаод. 12.; сард. 6.; картаг. 13. 18. 49. 56.; Вас. вел. 89.) и зове се грчки хиротонија. Ово је назвање, као што Зонара свједочи у тумачењу ап. пр. 1., постало отуда, што, кад је некада дозвољено, било дотичним грађанима бирати епископе, исти грађани пружали су руке и по томе су се гласови бројали, и кога је већина жељела, сматрао се изабран за архијереја. Посредством хиротоније свршава се сама тајна свештенства, у њој се даје благодат св. Духа. — Посвећење за протођакона, игумана, архимандрита и протопрезвитера, бива ван олтара, и зове се грчки хиротесија. У њојзи се подјељује само архијерејски благослов и она је прост обред, којим се постављају људи на службу, која се не тиче свештенодјејства (П. Лебедев: Наука о богосл. прав. цркве дио 2. стр. 145.; Нов. Скр. дио 3. § 1.).

(Наставиће се.)

Бесједа.

Зашто пропадамо?

(Говорена 1880.)

Браћо! — Чули сте повјест и значај овога рођен-дана св. Богородице; а сад, пошто је ово имен-дан или храм ове наше парохијалне цркве и пошто видим, да сте исту данас у приличном броју походили, дајте велим, да коју проговорим о томе: зашто, и шта је узрок, да наш српски народ и бројем и материјално пропада? Ја ћу летимице неколико узрока томе нашем пропадању навести, а ви сами послјеге судите, је ли или није ли то узрок нашем очигледном наплатку. Дакле молим послушајте ме:

Браћо! Многи су и премноги узроци томе нашем пропадању, нити би се сви могли у овако кратком времену исказати; ипак усуди ћу се бар оно рећи, што је по моме мишљењу најглавније и што се сваким даном увиђа; а то је:

Прво. У свакој вароши и селу српскоме, постоји у нас свађа и инад, пакост и завист, лаж и опадање. Један другога не трпи — или због наведених узрока или због личне користи, те се тако вјечно гложимо и таремо међу се, у мјесто што би требало, да као браћа у слози и љубави живимо, а оно сваки дере на своју страну. „Слога сваки пос'о ради и напретком увијек слади“ пјева једна пјесма, но ето жалости! — стари и заклети наш непријатељ не-слога никад се од нас и не лучи, и ваљда је суђено баш нашем српскоме народу, да га ова сотонска кћи, и у гроб сурва! То је први и најглавнији узрок нашем губитку и с дана у дан пропадању.

Друго. У љутини и јарости, што си се на пр. посвађао са твојим комшијом, да би тобож утолио лавску јарост и љутину своју, затијем ако си у нечему штету претрпио — или ако те је некаква жалост прибила, — томе свему велим тражиш лијека у несретној ракији и другом отровном пићу, т. ј. да те оно ублажи и да лакше поднесеш неповољни и нанешени ти случај. У тој муци, више пута занемариш твоју рађу и кућу, те ти сви твоји послови не свршени и необрађени остану. На тај начин твоје добро суноврат пропада; а ти у мјесто да се повратиш, с противником помириш, на жалост заборавиш и т. д., радиш све на против т. ј. како да противнику одолиш; а што толику штету своје добру, имању и кући па и здрављу понавине наносиш, о томе мало кад и помислиш.

Треће је зло пропасти нашој нерад. Многи од нас не ради ни толико, колико би се могло. Читава готово зима у нераду прође. Четири и пет мјесеци у зими ништа се аман и не прифатиш; а готово и зарађено троши се. А да

шта се ради? Та ето шта: иде се по механама на ракију, комшији, куму и пријатељу на еглен и ту се пијудка, пуши, сједи и разговара; а о раду се и не мисли. Кад дође прољеће, требало би радити, али се тешко наканиш; јер си већ одучен од рада. Многи опет мало богати и имућнији, најми слуге и момке, па каже, та шта ћу се ја мучити? нека ми други уради, све једно. Јест мој брате, али ти треба да знаш, да туђа рука не тече. При свему томе, што толика зима код нас у нераду прође, код нас браћо и љети има много некијех заповједнијех и не заповједнијех празника и светаца, као: млади петака, коњских четвртака, вучиј уторака, мишијих субота, увјета, завјета, усјечења, времених и пређних светаца и других чудо и сијасет дана, у које се ама баш ништа не привређује. Па кад се све то прорачуна, онда се није ни чудити, зашто пропадамо, — баш на против, треба се чудити, како нас још више и живијех има на земљи.

Четврто и главно пропадање, јесу наши многи покварени обичаји. На прво мјесто долазе наши селски сватови. Колико вам се ту похарчи и времена и новца узалуд? Ту се прво плаћају и купују младе, као да су животиње, а не словесни створови, па се и ту једе, пије и троши немилице. Ви браћо тежаци знате, шта вас стају такви једни сватови и млада. Многи новаца немају, зато трчи и тражи на интерес. Година гора иза горе. За кратко вријеме интерес надмашио главницу; тада држи продаји, коња, вола, овцу, козу, кућу и земљу и то, пошто ко хоће. Сад не имајући шта ни о чему више радити, ево ти га ће сели један тамо, други овамо; а не зна јадан, да се без рада и штедње не може није живити. То је браћо узрок, те смо пропадице и расијани које куда, незнајући један за другога.

Пето. Обичај, који Србина убија, јесу браћо наше службе и славе. На четири и пет дана, ту се спрема и готови и чине се припреме свецу. Ми држимо, да ћемо светитељу угодити, само ако доста наспремамо јела и пића; ако нам се гости преједу и препију, а послјеге толико дана куњају па боме неки и умре, уфативши у пићу корјена некој неизљечивој болестици. Не браћо, милије би било и Богу и твоме светитељу, да си тај дан угледао и помогао какву сироту и невољнога; а оно што је узалуд потрошено, да си којом срећом очувао и уштедио за прне дане.

Шесто. Још се гријеш и према болесницима. Је ли се ко разболио, не иде се љекара тражити, јер веле: шта ће му доктор, шта он

зна? него дај му отвор и запиши, дај му бабе да гасе угљевље, бају, врачају и чарају. Кад виде, да је болесник сасвијем мучно, веле: доведите му ећима, — када? онда, кад му више помоћи не може. Сад опет стану говорити: ако Бог да он ће оздравити и ако буде суђено било да умре, он ће и умријети; и наједан-пут болесни умре. Ту се одмах вуче ракија из вароши, готови се даћа, једе се и пије и вазда троши, а не ради или врло мало или ни мало. Осим свега тога постадоше и многи наши варошани раскошни. Млада невјеста и дјевојка хоће да су јој дукати, хоће свилу и кадифу, па макар ни хљеба не било. За готово свагда се купити не може, и тако чекај тежак до љетине, а варошанин док замучи и заради, а купуј и носи на вересију. Када стигне љетина или се друго нешто заслужи, сто очију упрло у оно нешто кукавне замукe. Док платиш дужно, а ти остаде опет јадујући и гладујући. — То су

браћо ти главни узроци, који нам пропаст наносе, зато не кривимо никога, него сами себе. Да би дакле томе општем злу колико толико на пут стали, да би живљење своје поправити могли, те да не грнемо суновратице у пропаст нашу, настојмо: 1. да сви у слози и братској љубави живимо; 2. да не пјанствујемо; 3. да смо марљиви, трудољубиви и радни; 4. прођимо се многих трошкова и беспослица о славама и женитбама; 5. чувајмо и негујмо наше болеснике. Отворања и записе побаците, бабе и врачаре напустите; а паметне љекаре зовите и тражите и 6. недајте младежи, да раскошлук ћера и немилице у одјећи троши, па сам потпуно увјерен, да ће бити мање кривице на нови закон и нове људе. Би ће мање плача и уздихања; а благостања и сваке среће много више. — Амин.

Ст. Давидовић,
свештеник.

Архијерејско поучење

новорукоположеном свештенику, изведено из правила светих Апостола и светих Отаца.

(Наставак.)

Свештеник је прије свега дужан брижљиво настојавати о том, да повјерено му словесно стадо, то јест душе људске, крви Христовом откупљене, уведе у вјечни, блажени живот. Зато ће 1. на себи показивати примјер добро-дјетелног живота. 2. поучаваће у свако доба људе, његовом старању повјерене, и настављати на пут спасења. 3. свршавањем божествених тајна приводиће их у божију благодат. Но да би друге научити могао, треба најприје да је сам искусан; јер нико не може другоме дати оно, што сам нема. Како ће слијепец казати путнику, који је прави пут? Како ли ће незналица научити другог? Даље, нужно је: самим дјелом испуњавати оно, чему друге учимо; јер који слушају нашу бесједу, мотриће, да ли се живот наш слаже с поучењем. У противном случају ако не ће устима, оно ће у срцу рећи оно евангелско слово: *врачу исцјелиоца сам.....* А за свршавање тајна божији нужно је прије свега знати, шта значе оне и каква је сила у њима; а уз то треба имати чисту савјест и безазоран живот, без чега није могућно достојно свршавати тако високу службу.

Па будући се примјењује, да некоји од свештеника чесно живе, али нерадо уче; други напротив приљезно уче, али својим дјелима обарају и руше, што су ријечима ради помоћи и утврдити у другима; некоји пак свршавају свете тајне, али немају поњатија о сили њиховој, па с тога нити се паства душевно ползује, нити пастири такви могу избјећи казни, која ће их постићи од Бога; зато је нужно дати неку, ако ће бити и кратку поуку онима, који су се примили свештеничке службе, и то: 1. како је дужан свештеник проводити свој живот? 2. шта има дјелати по дужности свештенства? 3. на шта има мотрити при свршавању светих тајна, и како ће пред сваком тајном људе поучити? 4. како ће поступати са болнима на самрти? При том опомињемо пастиреки сваког свештеника, да ову поуку почешће прочитава и на памети има, па по њој да се влада и своје дужности свршава; јер ако пропусти што од тога и постане небрежљив, нека зна да ће зато самом Богу на страшном суду одговарати, а ми ћемо га по даној Нам од Бога власти казнити, као што Нам то и у дужности стоји.

Прва поука: како је свештеник обвезан проводити свој живот.

1. Твоја је дужност, свештениче, са сваким у љубави живити, бити свагда трезвен, побожан, кротак и снисходителан прама свакоме.

2. И своју дјецу и своју чељад учи бојати се Бога, и гони из куће све оно, што је љаволу угодно, као: пјеванку, непристојне игре, стидне

разговоре, пијанчење, свађу, бој и разуздано смијање; при том у празно вријеме, особито у вече, читај на глас по који дио из Светога Писма, да би кућани твоји, слушајући, поучавали се богодухновеним истинама.

3. Нека су ти чисте руке од скврног те-

цива и задовољи се законим дохоцима, нити изнуђавај шта против прописане награде.

4. Црквењака или другог ког од служитеља цркве, неотправљајућег точно своје дужности, опомени и посавјетуј озбиљно и благодушно. Па ако твоја савјетовања буду бесплодна, јави га свом протојереју, који ће га по полученом од Нас настављењу знати укротити.

5. Не иди незван на пирове, а кад си позван, владај се мудро и не засједни до мрака; у крчму пак и кафану да нијеси ушао никако.

6. Трговати и најмити се код другог за какав рад, запријећено ти је под лишењем чина.

7. Не удаљавај се од цркве осим ако ти је нужда; но у том случају ишти претходно дозволу од своје власти, која ће учинити наредбу за обслуужење твоје парохије док одсуствујеш.

8. Одијело нека ти је чисто и чину твоем пристojно; то захтјевај и од дјаконa, гдје га има, и од црквењака.

Свети апостол Павле дајући Тимотију поуку за свештеника, између осталогa каже: „Ако ко не умије својим домом управљати, како ће се моћи старати за цркву Божију?“

(Посл. Тим. III. 5.). Ове ријечи имај увијек на памети. Јер ако ти, као пастир цркве, не узумједнеш држати ред и чиност у сопственом дому, онда црква губи надежду у теби да ћеш моћи до благополучија довести повјерено ти стадо. Ако твоја супруга није уредна, ако твоја чељад а нарочито дјеца нијесу добронаравна него распуштена, како ћеш наставити у благонрављу оне који су повјерени твом надзиравању? Ти си обвезан давати им образац живота својим сопственим примјером. Зато се управљај по овом пропису, како би се твоји парохијани од тебе научили и чесном животу и добром домоводству.

Ову поуку садржавајућу у себи правила, по којима се имаш владати, завршујемо слиједећим ријечима светога апостола Павла: „Што је год истинито, што је год поштено, што је год праведно, што је год пречисто, што је год прељубазно, што је год славно, и још ако има која добродјетељ, и ако има која похвала, то мислите. Што и научисте, и примисте, и чувате, и видјесте у мени, оно чините, и Бог мира биће с вама“. (Фил. IV. 8. 9.).

(Наставиће се.)

Наше вјероисповједне школе.

(Наставак.)

II.

Ако смо ради и ми да пригрлимо тај факт о важности народне школе по наш народни живот, као изворне чињенице сваког племенитог рада, која је у стању човјеку душу и срце облагодотворити, његову душу у недоглед полета дати, и у правом смислу ријечи човјеком га учинити; која нам даје такав умни капитал, као једину праву, али и најмоћнију својину нашу, коју нам никаква сила одузети не може — онда нам је најсветија дужност и пријека потреба, да се побринемо, не само како ћемо наше народне школе очувати, него како ћемо их помножити, како унаприједити и тако удесити, да нам што веће користи донесе.

То су општи захтјеви, које сваки народ, старајући се за своју школу, од ње изискује, а осим тијех општијех постоје још и посебни, који важе опет само за поједине народе. С тијех посебнијех разлога, сваком је народу своја школа најмилија, јер му она, као таква, највећу корист донијети може. Хиљадама другијех, туђијех школа, макар оне Бог зна како лијепо и добро уређене биле, за њега су од ништетне вриједности, чим му не одговарају његовим народним потребама; јер права просвјета некога народа може се постићи само оном народном школом, која уз остале добре особине, стоји још на правом, чисто народном основу.

С тога ћемо и ми, у колико смо напријед истакли општу важност народнијех школа по сав људски род, у толико се и даље потрудити, да бар у најкраћим потезима изложимо прави основ и важност „наше“ народне школе, како би тиме уједно одговорили и на оно напријед стављено питање „какве требају да су наше народне школе“.

Без обзира на културну прошлост народа, на дух народа, на правац његова мишљења, на његову вјеру и обичаје, не може се постићи прави напредак на просвјетном пољу никаква народа, а најмање нашег. Оба образовна завода, кућа и школа, особито су у нас тако тијесно спојена и једно на друго упућена, да би васпитање просто немогуће било, кад се не би узјамно помагала и допуњавала при васпитању дјеце. Да на ово прво васпитање дјеце ваља највећу пажњу обраћати, начелно је правило у педагогији свакога народа, јер прво васпитање полаже човјеку темељ за сав његов будући живот. Нама и наша српска народна пословица о томе прелијепо свједочи, кад вели: „Што се коме за младости у душу посије, то му послје из душе никне“. Што се у овом времену пренебрегне, не може се никад више надокнадити, јер ма каква погрјешка, учињена у првом васпитању, замашнија је од сваке сличне погрјешке у каснијим степенима развитка.

Каква нам васпиталишта, какви ли васпитачи треба да су, нека нам послужи још и ово за расуђење:

„Мало дијете подаје се лашње свима утисцима, јер нема још никакве отпорне снаге и може се већ због тога јаче уназадити или унаприједити од одраслије дјецe. Као што је кап воде довољна, да из темеља спријечи пошљедице какве жигице, која је у сламу пала, а ни стотинама бачава воде не достаје, да се угаси пожар, који ће постати, ако се ништа не уради, да се варница угаси — исто је тако и са страстима, које се у првом дјетињем добу појављују. У то доба, у којем се дух васпитаника може упоредити воску, у који се утисци лако угубљу, али тако исто лако поравнати и потрпати дају, нужније је него ли на свима потоним ступњима живота, да се од стране васпитача свиколики услови за успјешно васпитање даду, односно прибаве и употријебе. Јер прво васпитање личи добу сјетве. Не посије ли се добро, заостаће за цијело и добра жетва. С тога је у рукама првога васпитача срећа и несрећа васпитаникова од колијевке па до гроба. (Келер-Красић: Ново васпитање, стр. 11.).

Кад се дакле узме у обзир, да је народна школа у првome реду завод за васпитање, коме настава само као средство служи, онда мора сваки пријатељ просвјете да води озбиљна рачуна о својим школама, у којима се дјеци правац воље и рада опредјељује. — Какве ће нам школе моћи да одговоре овим захтјевима, лако је погодити, јер је право васпитање наше дјеце својствено само српској народној вјероисповједној школи и њеним моћним факторима.

Да нашу дјецу можемо да повјеримо на васпитавање само српском народном учитељу, човјеку из народа свога, човјеку родољубу, света је истина са сваког постојећег гледишта. Каже се, да је сваки учитељ душа своје школе, и какав је он, да му је онака и школа. За то, сваки други, који не влада тим врлинама, бадава, није за васпитање наше дјеце. Дјеца наша још прије поласка школе добију лијепу количину појмова од својих родитеља о прошлости народа свога, о његовој вјери и обичајима, који су према приликама и моћима схваћања и разумијевања дјечијег код неке опсежнији, код неке опет боље или слабије утврђени. По себи се разумије, да школа мора да почиње свој посао са тим знањем дјечијим, са том својином памети њихове; она им то знање мора још да рашчисти, расвијетли и до свијести доведе, како би било ваљан основ за даљње развијање и усавршавање. Ради остварења већ саме цијељи школске наставе и њеног првог и најглавнијег начела, начела сугласности с природом дјечијом, мора учитељ да је скроз проникнут духом народа свога, мора да познаје прилике и начин његова

живовања и по томе кућевно (домаће) васпитање повјерене му дјеце. По томе дакле може нашу дјецу да са успјехом васпита и наставља, према народним потребама, само учитељ Србин, православне вјере.

Ради бољег образложења саме ствари, да наведемо између многијех другијех још и ове важне чињенице по наш народни живот:

У нас Србаља тако је тијесно скопчан живот народни са животом прквеним, да без прквенога живота нема у нас ни народности. Наша досадања васпиталишта, српска кућа и православна црква, стекла су прошлим својим животом у том погледу неизмјерне љубави и највећег поштовања и благодарности у грудима свакога Србина, јер су нас баш она одбранила и сачувала, да у пет-вјековним тешким искушењима не утонемо у море туђинства. Данас нам, хвала Господу Богу, може и школа, као млађана снага нашег будућег живота да буде трећа излазна тачка наше народне просвјете; све троје пак уједињено „друга света тројица“ наше љепше среће и славније будућности.

Таки и подобни равлози створили су у свијету опште познато правило, да „ниједном народу нема опстанка без своје школе“. Истицало се по разним педагошким листовима, а понавља се и данас још непрестано, да је права просвјета свакога народа само она, која се оснива на идејама о Богу, о правди, о поштењу, о човјечности, и другим особинама рел. — морал. начела, и да се таква може зајамчити само народном вјероисповједном школом. Да је Србин од вајкада оснивао своју народну просвјету баш на томе темељу, свједочи нам о томе ваздашња његова гвоздена дошљедност. Велика је то епоха, од св. Саве па до данас, у којој је он вјерно и непоколебиво остао срођен са својом вјероисповједном школом, коју је, гдје је год имао, знао опет приљубити својој светој православној цркви. Чврста та свеза била му је вазда извор праве хришћанске побожности, јер му је узносила дух у идеје о највишој истини, најсавршенијој красоти и најсветијој правди и и доброту, и топлог родољубља, јер је у њему хранила и будила српску свијест, пожртвовање и племенитост. Занесен тијем путевођама праве своје народне просвјете, које му указиваше његова драга васпиталишта, био је најсретнији наш српски народ, те није знао ни појмао, да може бити и другијех каквијех школа у свијету, осим вјероисповједних.

Српска народна школа била је вазда дакле школа вјероисповједна, и од ње се, као такве само, можемо и у будуће надати, да ће нам давати синове велика духа, племенита срца и чврста карактера, са чега је досад српски народ и поштовао и чувао као зеницу ока. Српска народна школа мора за то и оселе бити школа

вјероисповједна, јер нам само од ње као такове, праве користи може да буде.

Да је српска народна вјероисповједна школа за нас највећи поборник наших народних потреба, не да се опоречи. Имамо на жалост и сувише доказа, да смо са губитком њеним изгубили једну од највећих светиња својих, а за овом постепено и све остало. Да не спомињемо баш по концу све, узмимо само каква је слика наше свете православне цркве, без живота српске вјероисповједне школе. Сравнимо на пр. Босну, Херцеговину, Далмацију и Хрватску с једне, и Сријем, Бачку и Банат с друге стране, па нам је већ готова слика нашијех јада. Док у овима пошљедњима милосвучно црквено појање побожног Србина с Богом спаја, дотле овамо да се човјек заплаче, што и он тако сретан није. Онамо се одржаше наше вјероисповједне школе, а овамо пропадоше, богме и нашим немаром.... Док онамо дијете већ у другој години свога школовања научи читати апостол својим црквеним писмом, учи молитве на својем црквеном (старословенском) језику, разумије шта му јеванђеље каже, чита и поји, да га је милина

слушати, — дотле је овамо нашој школској дјеци све то отуђено; пјесма му не годи, јер му је није имао ко да омили, итд.; док онамо свештеник отправља богослужење достојанствено уз саучешће дјеце и народа, дотле код нас једва се ко-год од старијих нађе, да свештенику бар на јектенија између присутнијех одговора даде!...

Па шта можемо да изведемо из горњијех редова о нашим вјероисповједним школама? Ништа друго баш ни да додамо ни да одуземо овој аксијоми (искуством стеченој и припознатој истини):

„Без живота српске вјероисповједне школе, нема у нас православне цркве, а без цркве нема српске народности“.

Дижимо за то, браћо, и унапријеђујмо наше „српске народне вјероисповједне школе“, које ће знати и умјети, духом тијех народнијех светиња, загријевати груди подмлатку нашем!

(Наставиће се.)

Старине.

(Продужење.)

Рукописне Србуље на св. Синајској гори.

1. *Сборник душеполезних слов* (на пергаменту) S.S.S.S.S. да се.

2. *Посљедовани псалтир* (на пергаменту).

3. *Црквени устав* (на пергаменту). Записка: „Сію книгѣ даде старац Исакіа Богородицы Синайской. Богъ да га прости“.

4. *Псалтир*, врло малога формата као за цепа (на пергаменту). Лијепо писан и добро сачуван.

5. *Псалтир* (на артији).

6. *Разне службе* (на пергаменту).

7. *Часослов* (на пергаменту).

8. *Псалтир изсьедовани* (на артији).

9. *Четири евангелија* (на пергаменту), књига слабом вјештином писата. На њој биљешка: „О Благодѣти Господнѣ ко моу са да си роукописаніе грѣкшнаго попа Добромира, еже преписа и недоконца мало“.

Друга записка: „Здѣк прїиде раб божїи и многогрѣшнїи попъ Петръ ѿ подѣнавїю ѿ града Никополь въ монастырь Синайскїи въ лѣто 30S (7076.) 1568. при Єпископу Євгенїю (Никопольском?).

10. *Псалтир* (на пергаменту), књига лијепо писана и добро сачувава.

11. *Богородичник* (на артији), писао га Методије јеромонах.

12. *Минеј празднични* (на артији): „Многогрѣшны Дионисїе писа въ Крѣтѣ“.

13. *Службеник* (на артији). Записка на крају: „Изволениємъ отца и са поспѣшенїемъ Сина и савршенїемъ сатаго Дѣха сарѣкшнїи и менши въ свещеницѣ ѿ богохранимаго града Никополь, еже есть на дѣнастѣи рѣцѣ, протопопа кир Ігнатїе послахъ сїа божествена Литѣргїа на св. Сїнаю въ лѣто ЗРА (7130.) мѣсеца Септемврїа, а ѿ рождества Хрїстова 1622.“

14. *Минеј* за Мај, Јуни, Јули и Август (на артији).

15. *Триодион* (на артији).

16. *Часослов* (на простој кожи).

17. *Паременик* (на артији).

18. *Четвероевангел* (на артији). Писа га јеромонах Јован.

19. *Октоик* (на артији). На крају записка: „Преподобнаго отца нашего Іванна

Старца, преложившаго изъ грѣчьскыхъ въ болгарскыи наш языкъ. Ся избравшюу въ свѣтлой горѣ Атонскѣй и лаврѣ богороднаго шца нашего Атанасіа. Любова и желаніемъ и благодатию сѣлаго дѣха прѣложи и исписа книгы, иуже имена здѣ. Тетраевангелъ, Пра...на апостол (дјејавија), Литургія, Типикъ, Псалтирь, Теотокаръ, (Богородичник), Минѣа, Ягиритъ (?) богослова, Лѣствица Исаака, Барлаама, Доротеа, Патерикъ, Ятїихъ, и ина многа сзчини (састави) и прѣдаде воже-ственнымъ и сѣтымъ церквамъ Болгарскыа землѣ и оукрасихъ такоже нѣкими оутварми царскыми. И еше же мниои и мирьстїи взсни елицы быша троудолубїемъ симъ подражатели оукрашихася доуховнѣ тако чада црквенаа свѣтошвразнаа. И того ради вѣчнаа паматъ Іванноу Старцоу второмъ творцоу, пачеже тхзюменитоу Іо. Іосифоу, Теофану, Козмѣ, иуже молитвами настави насъ пүти покаанїа и помилоуи ны воже, тако благъ и человеклоубецъ молитвами пречистыа Богородици и всѣхъ сѣтыхъ. Ямин. Сего ради и азъ грѣшныи и хоудый и послѣднїи всѣхъ, и недостоинъ нарешиа именемъ иносескымъ Методїе или (?) іеромонахъ понудихса и азъ ѿ сладкыйхъ изводъ старцовѣ исписахъ нѣколко книгъ Псалтире и до ж. (7), Часники е. (5), Литургїа д. (4), Лѣствица г. (3) и ина многа. Послѣдиже извѣдохъ сего шмогласника изъ Ягиритъ сладкыихъ и сзставихъ его сице, такоже естъ единомъ залогомъ ѿ начала даже до конца, въ немже сѣта слоужби въса ш воскресени и (8) и катадневнаа пѣнїа и ноцнаа неизмѣнна покаанїа всѣ, и пѣсни сладкыа евангелскыа и благовѣстїи аї (11) и мирносицъ надгробныа пѣсни. Молаже въ сѣкого. или братїа мога иноци, или и мирьстїи хри-столюбивїи, аше до кого дондетъ сїа книга, или слоужити въ ней, или прѣписовати и обра-щете неисправлено, по славоу оумоу моему, непонашашце злословите, да и ви мздѣ при-мете ѿ Господа Бога, дающаго милостъ въ молашимса и благословашца лѣта праведныхъ, и помѣните тако никтоже въ человекомъ иматъ свршенное, тхчїа един Бог, и тшмоу слава въ вѣки вѣкомъ. Яминъ.

20. *Требникъ* (на артији), књига врло лијепо написана и добро сачувана.

21. *Толкованье јевангелско* (на артији), преписао га са грчкога извода Никифор монах у Риљском манастиру 1770. На првом листу записка: 1779. мѣсца октом-бра 1. на покровъ Пресв. Богородицы, въ вѣчеръ въ два часа дважди јависа знаменїе: лѣна кровваа. 1798. мѣсца мая 16. прѣстави се отецъ Игѣменъ Герасимъ Потѣт.

Ова је књига донешена била у Јеру-салим, и пише грчка записка на њој, да је из метоха Риља. Грци у опште казују, да је риљски манастир био некада метох јерусалимски.

22. *Триод* (на артији), великог фор-мата. Писао га је у манастиру Зографу Гаврил монах, а превод је напријед спо-менутог старца Јосифа. Извињава се као обично, ако би се нашла која погрјешка, и вели да је у једно око обневидио, а на друго једва гледао. И ову је књигу послао на Синајску гору серески митро-полит Јаков, те на крају ставио је сти-хове као и у једном октоику **СѢДН** (6868) 1360. 13. индикта, те спомиње да тамо царује Стефан Урош и његова мати монахиња Јелисава.

23. *Часослов* (на артији) новијег доба и слабо писан.

24. *Службеник* (на артији). Писао га је на Синајској гори неки Стефан 1662.

25. *Слова Исака Сирина* (на артији).

26. *Слова св. Отаца* (на артији).

27. *Октеикъ, или Параклитикъ* (на артији). О овој књизи прилажем посебну записку на славенском језику, коју је приложио св. гори Синајској, серески митрополит Јаков (види број 32).

28. *Апостол* (на пергаменту). Ово је чини ми се врло стара књига, а писана је у два ступца. Била је својина неке руске породице, као што о томе свједочи записка, коју посебно прилажем, са пре-писом Апостола на Божић, у коме има неке разлике у ортографији па и самим ријечима између данашње и старинске рецензије.

29. *Требникъ* (на артији). Писао га Јоаникије.

(Свршиће се.)

Конзисторијалне окружнице.

Број 387/екс 1885.

О к р у ж н и ц а.

Српско-православна општина!

Побуђени Архипастирском љубављу према Нашем Богом повјереном нам стаду, желимо, трудимо се и радимо, да Наше мило стадо напредује морално и материјално. — Што се тиче физичког рада, то се сваки креће према својим силама, али морално слабо напредујемо, јер се поједине општине мало брину за моралан развитак свога подмлатка. Сад су баш времена показала, да су нам нужна знања, а оно се добија у школи. Науком, знањем, људи и читави народи користили су својој домовини, држави и свијету.

Ми смо данас као дјеца, која се тек подижемо да идемо за старијом браћом просвећеном под слободном државом Аустро-Угарском.

А за то изискује наша отаџбина просвећене синове и кћери, који би служили на корист, срећу и дику миле нам домовине, која је заиста зарасла у трњу незнања. — Висока влада опазила је тај слаби развитак народни, а тако исто и слабу вољу појединих општина, те се смилovala и образовала комуналне школе, такође из земаљских извора подигла је велику гимназију, учитељску школу и правосл. богословију. Онда, кад висока влада чини љубав према вашој, камо ваша љубав према рођеној дјечи? Камо вам хришћанска слога и љубав?

камо вам хришћански осјећаји према вашем народу, који се родио у сретнија времена него ви?!

Православне општине Наше Богоспасајемо Епархије, немојте, да се постидите времена, у ком су се дјеца ваша породила, немојте да се постидите Високе владе, која је добра према вама. „Подигните вјероисповједне школе у свакој општини“, усрећите младеж, помозите Високој влади, она ће вам захвалити и ваше заслужне синове лијепо наградити, а потомци ће вас за вашу љубав благосиљати

Општине! моја ће Пастирска радост бити, када чујем лијепе гласове из моје пастве, да су послушали глас свога пастира, а још више, кад би остварили моју жељу.

Моја је Пастирска жеља и радоваћу се, да Ми се свака општина одазове и до знања стави кад год устреба: Тко су и гђе су учитељи? каквога знања? какав је напредак, колико ђака и разреда има? какви се предмети предају? (ово важи и за женске школе).

Из сједнице Конзисторијалне
У Сарајеву, 10. марта 1885.

АЕ и Митрополит Босански:
Савва.

Број 366/екс 1887.

О к р у ж н и ц а

свештенству и српско-православном народу богоспасајемо Дабро-босанске епархије.

Познато и освједочено је, да благољепије црква и умилно појање привлачи и душевно развеселава вијерне; па с тога, и што смо увјерени да у многим Нашим црквама — које су иначе дивне и од народа добро посећене Недељом и празником — поји сâм учитељ, односно пјевац, а кад ови одсуствују, онда мора црква затворена бити, — Нашли смо се побуђени овим најтоплије препоручити Нашем драгом свештенству и народу; свештенству, да поред својих свештено-пастирских дужности ревно настоји, па да се код сваке цркве у варошима и варошицама, оснује дружина, попут пјевачког друштва, од младића и људи дотичног мјеста; а побожним и честитим младићима и интелегентним људима, да покрај својих домаћих послова прихвате, приступе и свесрдно одазову се том позиву.

На ту циљ требао би свештеник или учитељ свакодневно у вече, или кад буде

згодније, посветити само по један сâт да поучава, а скуп (од 10—20) оних, који су одушевљени за ту лијепу задаћу, да долази и слуша, те обоји тако припомогну, да се Божија служба што величанственије на утјеху православља, а дику и понос мјештана обављати узмогне.

Ми смо потпуно убјеђени да нема тога свештеника, учитеља и Христјанина, коме се то не свиди и ком ће тешко изгледати па да избјегава, јер тијем не само да би се постигло оно што је за Нашу цркву врло и врло важно, него би се и друштвеност, међусобна љубав, слога и потпомагање утврђивало, — за чим треба да жуди сваки Србин и одани прави син православно-источне цркве. И у томе како с моралне тако и материјалне стране заиста многи ће наћи већег и племенитијег занимања, задовољства и спокојства, нежели бавећи се у кафанама, пушећи и пијући, гдје се осим другог

лако немир, свађа, раздор и омраза извргнути и изродити може.

Много се може само кад се хоће! А Нас тјеша нада свијести и љубави народне цркви и вјери православној, вјери својих отаца и предака, да ће се то остварити.

Ово се доставља вама и подручном вам

свештенству ради равнања и да се народу у црквама објави.

Из сједнице конзисторијалне
У Сарајеву, 9. марта 1887.

АЕ и Митрополит босански:

Ђорђе Николајевић.

Из црквеног правила.

(Пасхалија).

Често се догађа браћи свештеницима, да не служивши по више недјеља са важног ког узрока, не знају који ће се глас појати у Недјељу у коју има служити, или које ће се еванђеље воскресно на јутрењи, које ли еванђеље и апостол на литургији читати; па можда се неки ни у „Столповима“ не разумију, да се у овоме помогну, за то ево да им у том погледу олакшамо труд.

Ова ниже исписана таблица удешена је за 1888. годину, по којој ће се преко цијеле године недјељама и свечаним данима читати апостоли и еванђеља.

Излазна је тачка израчунавању ове таблице датум васкрса. Датума пак, у које може падати Васкрс, има свега 35, т. ј. најранији Васкрс може пасти на 22. марта, а најкашњи може бити на Марков дан, 25. априла.

А како ћеш израчунати, у који ће датум пасти сваке године Васкрс, показаћемо ти на крају ове таблице.

Доба, када се читају еванђеља по коме еванђелисту, ево ова су: Од Васкрса до Тројичног чита се еванђеље по Јовану; од Тројичног понеђеоника до недјеље испред јесењег великог Крстова дне чита се еванђеље по Матеју; од недјеље која долази по недјељи иза тога Крстов-дана, па до недјеље пред рођењем Христовим (св. Отаца), чита се еванђеље по Луки; а недјељама уз часни пост (васкршњи), т. ј. првих 5 недјеља чита се еванђеље по Марку, остала су пак еванђеља по истом еванђелисту списана раздијељена по другим данима из овију доба еванђелистских.

Ево те таблице за 1888. годину, која гласи од Божића 1887, па до Божића догодишњег:

Ако је Пасха Христова 24. априла

Месојећа 65 дана, ако је преступна година 66 дана.

Просга	Преступна	Недјеље и празници	Глас	Јутрења Еванђеља воскресна	На литургији Зачало	
					Еванђеља	Апостола
19. Суб.	20. Децем.	Неђеља пред рођењем Христовим	5	8	Мат. 1.	328
25. Суб.	25. Децем.	Петак Рођење Христово	види типик		„ 3.	209
26. Суб.	27. Децем.	Неђеља по рођењу Христову	6	9	„ 4.	200
(в и д и т и п и к)						
Суб. 2.	1. Јануар	Петак: Обрезање Господње	7	10	Мар. 1.	298
3. Суб.	3. Јануар	Неђеља пред просвијећењем	види типик		Мат. 6.	302
6. Чет.	6. Јануар	Сриједа: Богојављење	8	11	„ 8.	224 од Пол.
9. Чет.	10. Јануар	Неђеља по просвијећењу	(види типик)		Јов. 36.	318
14. Пет.	14. Јануар	Четвртак: Св. Сава	1	1	Лук. 91.	258
16. Пет.	17. Јануар	Неђеља 30. О заповиједима	2	2	„ 93.	280 од Пол.
23. Суб.	24. Јануар	Неђеља 31. О јерихонском слијепцу	2	2	„ 93.	280 од Пол.
30. Суб.	31. Јануар	Неђеља 17. О Хананејки	3	3	Мат. 62.	182 од Пол.
(в и д и т и п и к)						
2. Ср.	2. Фебруар	Уторак: Сретеније	(види типик)		Лук. 7.	316
7. Ср.	7. Фебруар	Неђеља 32. О Закхеју	4	4	„ 94.	285
13. Ср.	14. Фебруар	Неђеља 33. Мигтара и Фарисеја	5	5	„ 89.	296
20. Ср.	21. Фебруар	Неђеља 34. Блудног сина	6	6	„ 79.	135
27. Ср.	28. Фебруар	Неђеља 35. Месопусна	7	7	Мат. 106.	140
(в и д и т и п и к)						
6. Мар.	6. Март	Неђеља Сиропусна	8	8	„ 17.	112
13. Мар.	13. Март	Неђеља 1. Великог поста (Православља)	1	9	Јов. 5.	329
20. Мар.	20. Март	Неђеља 2. „ „	2	10	Мар. 7.	304
25. Мар.	25. Март	Петак: Благовијести	(види типик)			306
27. Мар.	27. Март	Неђеља 3. Крстопоклона	3	11	Мар. 37.	311

(Наставиће се.)

Д о п и с.

Радује нас што можемо јавити, да је овдје у бос. Дубици, — поводом окружнице издане од АЕМ. високопречасне конзисторије — основано српско-правосл. „добровољно црквено пјевачко друштво“, које броји 15 чланова, и то 9 редовних и 6 нередовних, а ако Бог да биће их и више. Редовни су: Остоја Благојевић, Ђуро Вујасиновић, Ђорђе Мисаљевић, Лазар и Мојсије Матуруга, Стево Стевановић, Симо Драгишић, Митар Мисаљевић и Гавро Николић; а нередовни су: Стокан Благојевић, Јово Којић, Јово Микић, Јово Косовић, Мићо Дрвеница и Симо Мисаљевић. Предавачи појања и правила црквеног јесу Јован Зечевић протопрезвитер, Божо Павић свештеник и Симо Вуксан учитељ.

За остварење овог пјевачког друштва, припада заслуга свима члановима а нарочито свештеницима Зечевићу и Павићу, учитељу Вуксану и Остоји Благојевићу.

Већ на први мах показао се врло красив успјех, колико у том, што оу се чланови свом вољом и озбиљно одали задаћи (само и тако даље), толико још и у томе што је много већи број православних — од како је почело друштво у цркви појати — почео долазити и по-

сјећивати св. храм, да у њему слушајући умиљно и сложено пјеније, моли се Богу за здравље и срећу своју и својих ближњих, а за упокој душа умрлих.

Лијепо је то. Почетак је добар, а дај Божје сретно и дуговјечно било!

Нека се дакле види, како се може кад се хоће и кад се има искрене љубави и воље, од ђедова и прађедова примљени аманет чувати, хранити и гајити.

Завршујући велимо, евала прегаоцима и свјесним синовима српско-православне цркве, која их за то благосиља да дуго живи, здрави и сретни буду.

Дао Бог да се и друга мјеста на ово наше мало а скромно друштво угледа и да наша браћа на челу свога свештеника и учитеља, уљепшавају наше црквено благољепије.

Само воље и слоге и искрене љубави, па се можемо надати напредку.

Умољава се славно уредништво да ово изволи уврстити у цијењени лист „Источник“.

Дубица, 1888. на св. Саву.

Родољуб. С.

Г л а с н и к.

Коста Вукић, свештеник и парох лијешњачки у протопрезвитерату и котару сребрничком, преселио се је у вјечност 16. дец. 1887. а опојан је и сахрањен 18. истог од више свештеника и у присуству својих парохијана.

Микан Поповић, свештеник и парох Доњи Поградаца у протопрезвитерату и котару бос. градишком, преселио се је у вјечност 22. децембра 1887., а опојан је и сахрањен 23. истог од више свештеника и многобројног народа. Покојник је рођен 29. септембра 1810. а рукоположен је био за свештеника 1835. године од митрополита Венијамина.

Милан Кнежевић, свештеник и парох ламиначки добио је одпуст из Дабро-босанске епархије 3. јануара о. г. (број 29.).

Пешар Петровић, свештеник и члан-референт АЕМ. православне конзисторије сарајевске, произведен је за протопрезвитера 6. јануара о. г.

Јеврем Стојановић, свештеник и парох штрбачки у протопрезвитерату и котару прњаворском, преселио се је у вјечност 10. јануара о. год. а опојан је и сахрањен 12. истог.

Штеван Прокошић, свештеник и члан-референт АЕМ. православне конзисторије сарајевске, произведен је за протопрезвитера 14. јануара о. год.

Симо Соколовић, бивши дугогодишњи пословођа српско-православне црквено-школске општине сарајевске, и добровољни пјевац црквени, произведен је за ђакона 14. јануара о. г.

Књижевне вијести.

„Српско-православно пјеније“, по карловачком старом начину, које су у ноте за један глас написали Гаврило Бољарић, свештеник и вјероучитељ на вел. гимназији, и Никола Тајшановић учитељ у Сарајеву. Свеска I. и II. — у двије књиге. Цијена је свакој свеци по 1 фор. а ко пошаље још 10 новч. на сваку поједину

књигу, добија исте поштом бесплатно. Ове су књиге намијењене за богословце, учит. приправнике, ученике сред. школа и за сваког љубитеља нашег црквеног пјевања. — Писци су намјерни издати још 3 свеске. — Како је наш вјештак у музици г. Др. Ј. Пачу ове књиге прегледао и дотјерао, држимо да их с пуним

увјерењем можемо препоручити свима онима, који су вични нотама и који љубе православно благољепије црквено.

„*О рукоположењу нежењених кандидата чина свештеничког*“. Брошура. Писац преосвештени епископ Т. Ж. У Плашком 23. септембра 1887.

Од књижаре браће Јовановића у Панчеву примили смо ове књиге:

„*Развод*“, драмат у једном чину. Написао португалски Антоније Енес. Превод са францускога. 164 свеска народне библиотеке. Цијена 16 новч.

„*Владимир и Косара*“, драма у три радње. Написао проф. Лазар Лазаревић. 165 свеска народне библиотеке. Цијена 16 новч.

„*Тугомер*“, трагедија у пет чинова. Написао Ј. Јурчић. Превод са словеначкога. 162 и 166 свеска народне библиотеке. Цијена 32 нч.

„*Сан Краљевића Марка*“, алегорија у три одјелења Од Јована С. Поповића. 167 свеска народне библиотеке. Цијена 16 новч.

„*Човјек без ласки*“, приповијетка барона Николе Јожике. Превод с мађарскога. 168 свеска народне библиотеке. Цијена 16 новч.

„*Ошаубина*“, за књижевност, науку и друштвени живот. Свеска за јануар о. год. са 82 листа вел. осмине. Власник и уредник Владан Ђорђевић. Година шеста. Књига осамнаеста. Свеска 70-та. Биоград (Србија). Претплата је годишња 10 фор. а. вр. Могу се добити и све до сад изишавише свеске за 75 фор. без поштарине.

Син покојног Стефана Миширова Љубише, Мишар Ст. Љубиша, објављује да ће издати цјелокупна дјела очева у свескама по пет штампаних табака. Свакој свесци цијена је 30 новч. Претплата се шаље издавачу у Биограду (Србија). Балканска улица број 30.

Непропуштамо препоручити сваком православном свештенику у Босни и Херцеговини, а на по се свештенству дабро-босанске дијецезе да се по могућности претплате на следеће црквене листове:

„*Истини*“, црквени лист, кога су до сада издавали професори православног богословског завода у Задру, и који почетком 1888. г. прелази у руке протопрезвитера Јована Вучковића проф. богословије задарске. „Истина“ ће излазити у мјесечним свескама од три табака, досадањег формата. Цијена је 4 фор. а вр. годишње. Све пошљике, као писма, новце и др. треба управити: Уредништву „Истине“ Задар (Далмација).

„*Глас Истине*“, лист за црквене проповједи, хришћанску поуку, духовну књижевност и т. д. Уредник Сава Петровић Власник и издање штампарије А. Пајевића, у Новом Саду Излази 15. и пошљедњег дана сваког мјесеца на читавом табаку. Цијена је листу на годину 2 фор.

„*Црквени Гласник*“, црквено - књижевни лист. Излази у Љесковцу (Србија) 15. и пошљедњег сваког мјесеца на читавом табаку. Цијена годишња 5 фор. Власник и уредник Димитрије Н. Алексић свештеник.

„*Вјесник Српске Цркве*“ (види број 1. „Источника“ од о. г.).

„*Хришћански Вјесник*“, часопис духовни за хришћанску поуку и црквену књижевност. Издавалац и уредник Алекса Илић протопрезвитер Биоград (Србија). Цијена је листу 6 фор. годишње а излази у мјесечним свескама.

„*Школски Лист*“, који излази један-пут у мјесецу. Претплата је за цијелу годину 1 фор. 50 новч. Власник и уредник Никола Ђ. Вукичевић. Сомбор.

Све наше старе поштоване претплатнике и читаоце учтиво молимо да изволе обновити претплату на овај лист.

Позивамо и молимо све дужнике наше, нека се пожуре да од прошле 1887. године свој дуг подмире.

На по се обраћамо се нашем родољубивом свештенству, учитељству и општинама, нека као и до сада, — који се за овај лист заузимаху, и у будуће заузму око прикупљања нових претплатника, и да нам на вријеме претплату достављају, како би се штампарски трошкови могли тачно исплаћивати.

Сви бројеви овога листа осим I-ог од старе прошле године па до данас могу се добити.